

THE OWLS ARE NOT
WHAT THEY SEEM

Metodika XIV.

Historigrafie a
metatextualita

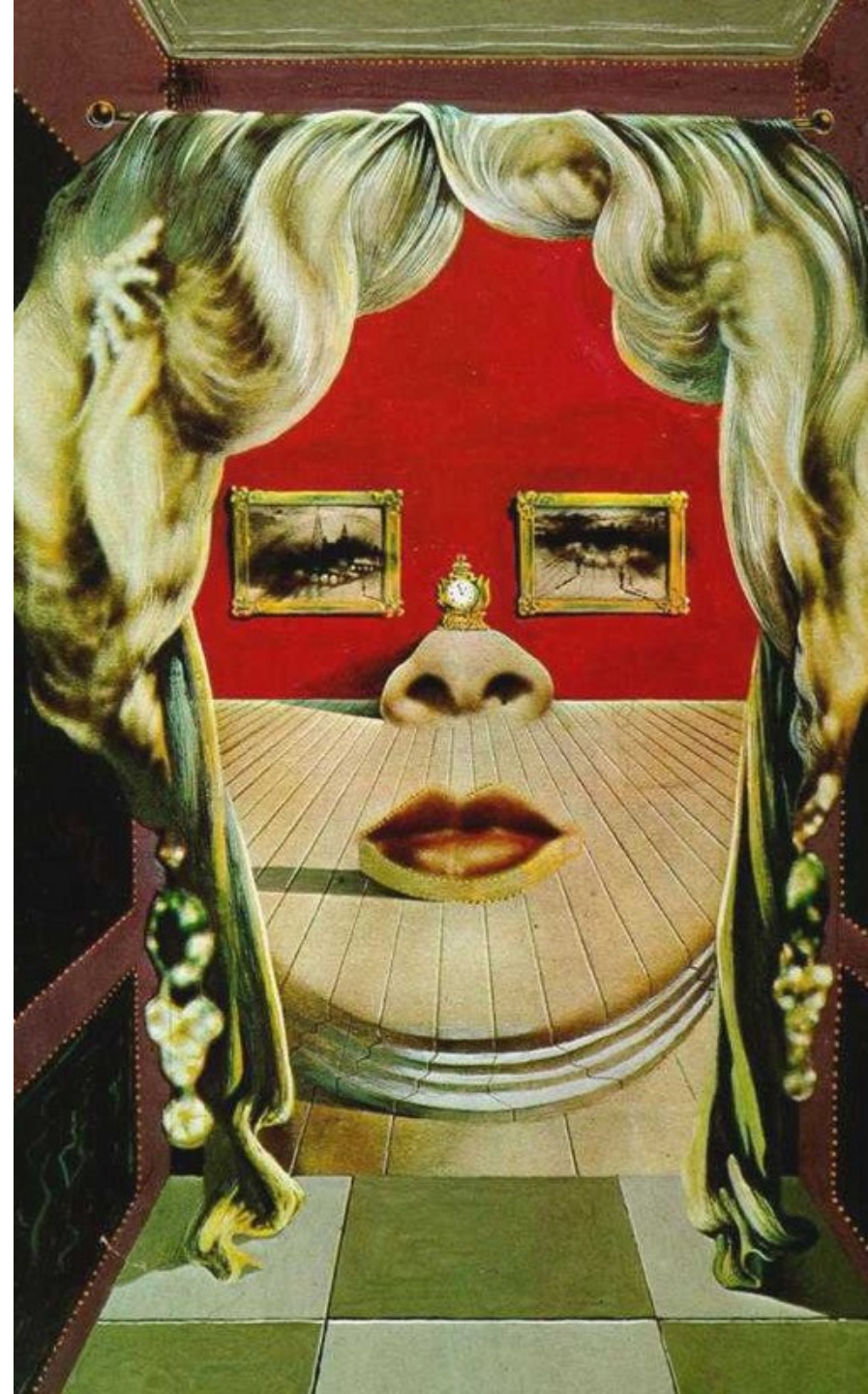
aneb: rozdíly mezi historií a beletrií

I.

Úvod do tematiky

Sovy nejsou tím, čím se zdají
být (městečko Twin Peaks,
David Lynch, 1991-2017)

Salvador Dali,
1935 Obličej
Mae West

Vítejte v metodologickém kurzu o historiografiích a metatextualite!

René Magritte - Klíč ke snům (3. díl); obrazům předmětů jsou přiřazena jména, která se k nim zdánlivě nehodí; předmět definovaný určitým pojmem může ve snu nabýt zcela jiného významu.

- Kdo jste?
- Co studujete?
- Co je téma Vaší magisterské práce/disertace?
- Co si představujete pod pojmem „metatextualita“?
- Znalosti cizích jazyků?

Dr. phil. Klara Hübnerová

- Studium historie, italského jazyka a literatury
- Středověké dějiny umění v Bernu/CH
- výzkumná asistentka na univerzitě ve Fribourgu/CH (specializace: alianční systém švýcarské konfederace v pozdním středověku)
- Odborná asistentka na univerzitě v Opavě
- Vědecká asistentka na PVH (FF MU)
- Vedení projektů ExPro spolu s AV ČR: From Performativity to Institutionalization: Handling Conflict in the Late Middle Ages (Strategies, Agents, Communication)
- Hostující profesorka na univerzitě ve Vídni
- Rozsáhla mezinárodní badatelská a přednášecí činnost

Výzkumné zájmy (aktuální):

- Politický jazyk a jeho dopad na historiografii
- Dlouhodobé konflikty
- Fragilita knížecí vlády ve středověku
- Vícejazyčnost, sociální rozmanitost

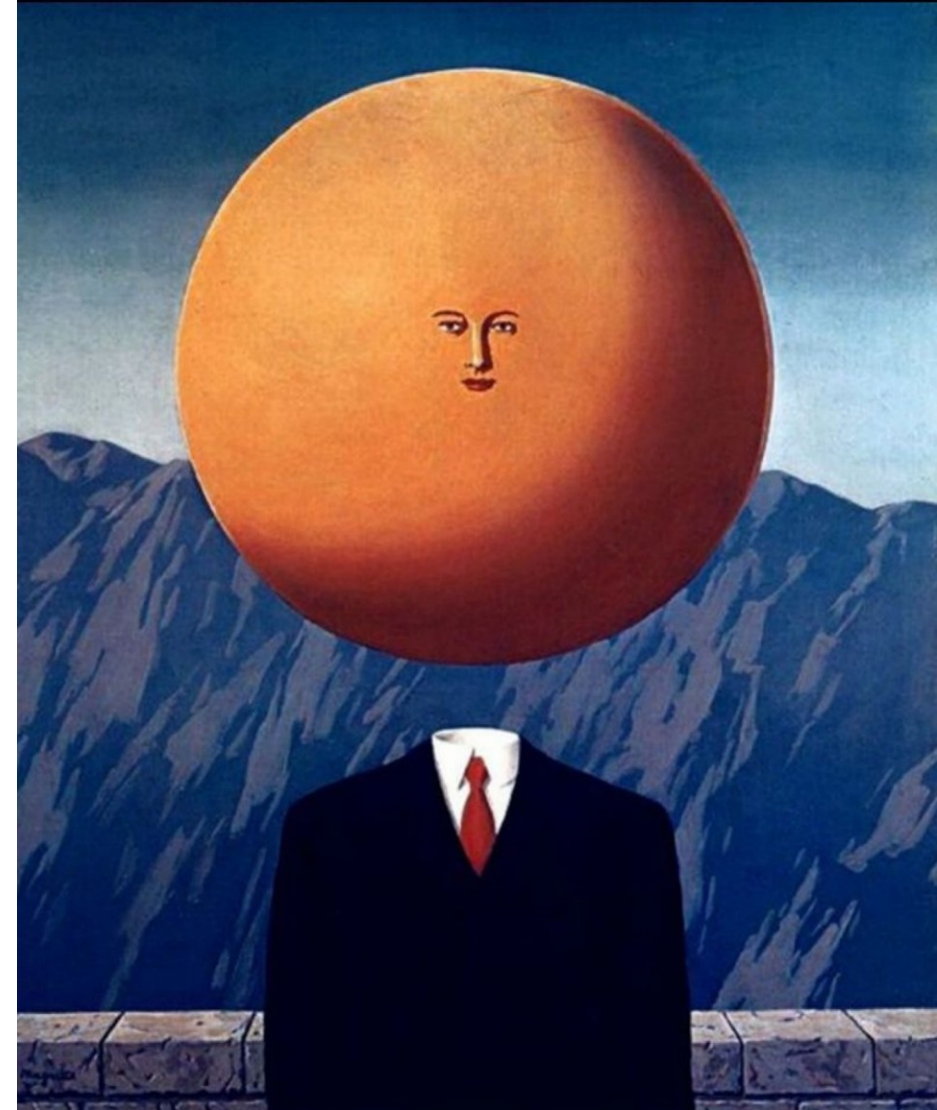
Cíle semestru:

Obsahové:

- Metatextualita: co se dá vše vyčíst z historických textů
- Vývoj lingvistických teorií a teorií vyprávění (sémiotika, sémantika)
- Funkce jazyka, co dělí historiografií a beletrií
- O které prvky, jednotky se práce s textem opírá?
- Rozbor několik teoretiků (tj. především R. Barthes, U. Eco, H. White)
- Aplikace poznatků na středověké a ranně novověké texty
- Využití metod ve vlastní badatelské praxi

Formální:

- 2x nepřítomnost s omluvou
- Aktivní účast v semináři (případně ve svetru), stavím na to svojí výuku!
- Úlohy: četba a analýza přípravných textů a pramenů (cca. 25-50 str./týden, v češtině, němčině, angličtině)
- Strategie překladu
- Rešerše v knihovně a na netu
- Naučit se zacházet s různými typy pramenů
- Příprava krátkých ústních příspěvků
- závěrečný referát (25-30 min) na vlastní příklad (pokud možno: propojení s vlastní badatelskou praxí)

René Magritte, The Art of living (1967)

Všechno může znamenat i
pravý opak toho, co
vnímáme
(městečko Twin Peaks,
1991)

stručný program semestru:

25.2.	Historiografie a metatextualita: úvod do problematiky (samostudium)
18.3.	Umberto Eco: 1.+2. esej, vcházíme do lesů - Lesy okolo Loisy
25.3.	Umberto Eco: 3. esej; otálení v lesích
8.4.	Umberto Eco: 4.+5. esej; pravděpodobné lesy, podivuhodný případ ulice Servandoni
15.4.	Rola Umberto Eco: 6. esej: Smyšlené protokoly
29.4.	Hayden White: Metahistory (1973) a cesta k ní
6.5.	Hayden White: Poetika, narrativita, historiografie a její prvky
20.5.	Roland Barthes: Mytologies (výběr různých textů) / Studentské prezentace I
27.5.	Studentské prezentace II

I. Co vás napadne, když se řekne dýmka:

Ceci n'est pas une pipe
(René Magritte, 1929)

Slavná dýmka. Jak mi ji lidé vyčítali! A přesto, mohly byste dýmku vycpat? Ne, je to jenom její zobrazení, že ano? Takže kdybych na svůj obrázek napsal „Tohle je dýmka“, lhal bych!

– René Magritte

Lewis Carroll; Alice za zrcadly (Anglie, 1871)

Hupty Dumpty hovoří s Alenkou o otázce smyslu, vede s Alenkou jeden spor za druhým, jako by šlo o soutěž:

Nyní, když ke své spokojenosti dokázal, že dárky, které nejsou narozeninové, jsou lepší než narozeninové, protože je můžete dostávat častěji, vítězoslavně dodává: „Tady máš svou slávu!“

Alice, rozpolcená mezi touhou ukojit ho a zdravým rozumem, odpoví: „Nevím, co jste myslel tou ‚slávou‘?“

„Řekl jsem: „Máš skvělý argument, který ti vyrazí dech!“

„Ale ‚sláva‘ neznamena ‚krásný argument, který ti vyrazí dech‘,“ vložila se do toho Alice.

„Když používám nějaké slovo,“ řekl Humpty Dumpty poněkud pohrdavým tónem, „znamena přesně to, co chci, aby znamenalo - nic víc a nic míň.“

„Otázkou je,“ řekla Alenka, „jestli můžeš jedno slovo znamenat tolik různých věcí.“

„Otázka je,“ řekl Humpty Dumpty, „kdo je pánem domu - to je všechno.“

Základní otázky:

- Jakou roli hraje jazyk při získávání a vytváření znalostí?
- Je dominantním znakovým systémem, nebo jen jeden z mnoha?
- Jakým způsobem ovlivňují mocenské konstelace lidské znakové systémy?
- Je tento vliv dynamický, nebo statický?
- Jak souvisí s realitou?
- Jak moc je formalizovaný sociálními/mocenskými vztahy?
- Můžeme věřit slovům, natož jazykovým pojmům?

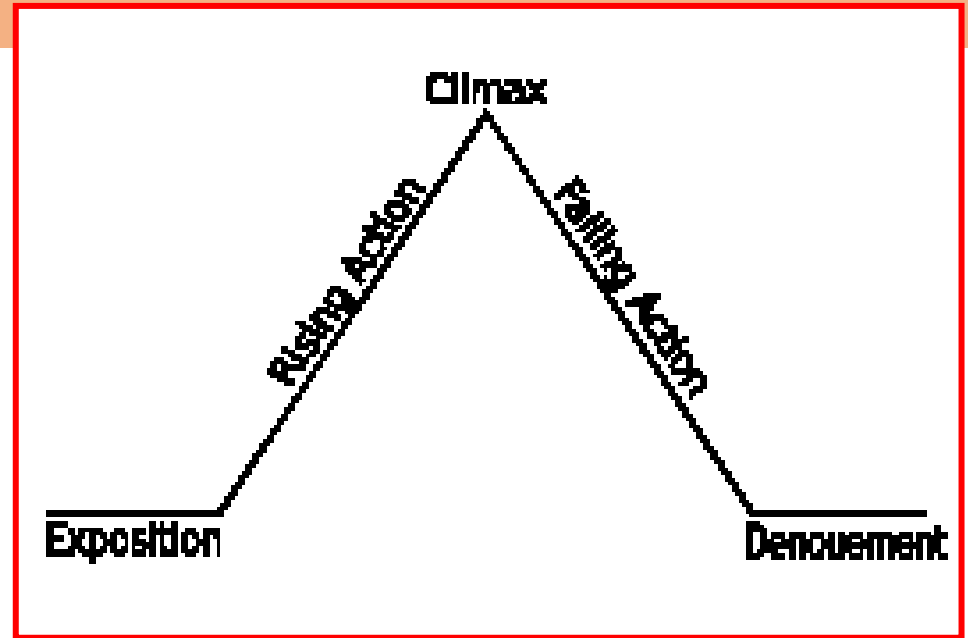
Rekapitulace II.: Základní otázky v lingvistickém diskurzu

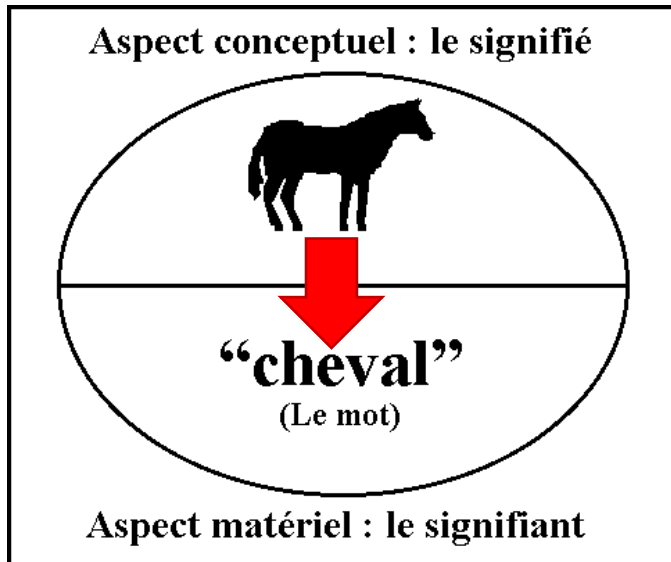
Ferdinand de Saussure
(1857-1913)

Ernst Cassirer (1874-1945) : vedle mýtu, náboženství, umění a poznání je jazyk jednou ze symbolických forem, kterými lidé utvářejí svou realitu

Roland Barthes (1915-1980): Jazyk je součástí znakových systémů, na nichž jsou založena **kolektivní vyprávění**; text vždy zahrnuje další formy vyjádření (=kontext, např. vizuál atd)

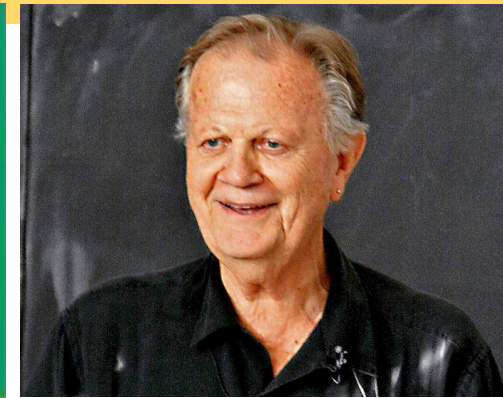
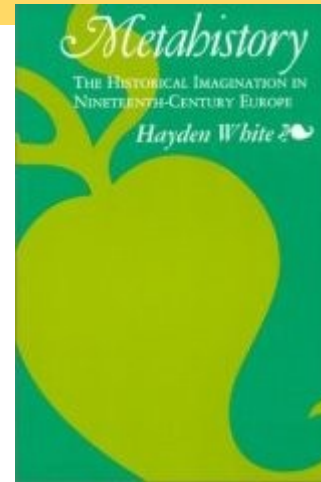
Gustav Freytag (1863)
Narativní struktury v západní kultuře

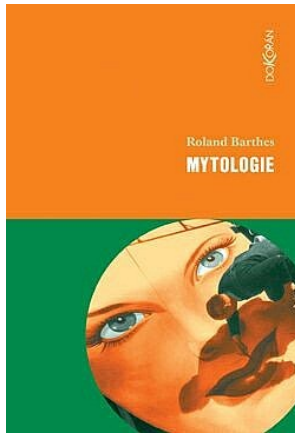
- Jazyk má společenský charakter, který je založen jeho **aktivním užíváním**, význam-smysl vzniká pouze tímto užíváním
- **Podléhá sice kontinuitě a tradici** (historický rozměr a důvod, proč rozumíme i „starým“ jazykům) zároveň **prochází neustálým proměnám** (společensko-mocenská funkce jazyka)
- Jazyk nereprodukuje myšlenky. Spíše je vytváří
- **Význam není (ontologickou) vlastností znaků**, ale důsledkem jejich užívání
- **Jazyková forma získává význam pouze díky tomu, že ji lze vztahovat k jiným formám vnímání** (např. vidění, sluchu atd.)

Umberto Eco: Šest procházek literárními lesy
Sei passeggiate nei boschi narrativi
(1992-93, Harvardova univerzita „Charles Eliot Norton Lectures“)

Hayden White Metahistory (1973): Historie má svojí vlastní poetiku; historické vyprávění podléhá poetologickým kategoriím, všechna historiografie je narativní, i když tvrdí, že není – Klio vypráví!

Roland Barthes: Nulový stupeň rukopisu. Základy sémiologie, Mytologie

Jazyk je součástí znakových systémů, na nichž jsou založena kolektivní vyprávění; text vždy zahrnuje další formy vyjádření (=kontext, např. vizuál atd.)

Úkoly (18.3)

Vstupujeme do temných lesů;
Francouzská iluminace 15. stol.

- **Přečtěte si Umberta Eca: šest procházek literárními lesy; esej 1.+2. (vcházíme do lesů, lesy okolo Loisy)**
 - Přečtěte-analyzujte oba, zamyslete se nad nimi; O čem zde Eco hovoří?
 - O které literárněvědné koncepty jsou jeho poznatky postaveny (třeba: autor, modelový čtenář, vypravěčské strategie apod.)
 - Vyberte si podle Vás nejzajímavější koncept a proveďte krátkou rešerši

= napište o svých nálezech krátkou esej (3-5 str.) a pošlete mi jí do soboty, 15.3.
- **Příprava krátkého ústního příspěvku (5-7 min.)**
 - Vyberte si vlastní příklad (krátký pramen, max. ½ stránky)
 - Dají se na něj aplikovat Ecovi poznatky, a jestli ne, proč?

= představte své poznatky v semináři (18.3.), pošlete mi prosím pramen též do soboty, 15.3. abych ho mohla nahrát kolegům na IS